

בבית המשפט העליון

ע"א 2840/20 - ב'

ע"א 2860/20

לפני: כבוד הרשם רון גולדשטיין

מבקשות העיון: 1. מרכז מכרות היהלומים בע"מ
2. אן.די.גי. נאשיונל דיאמונדס אנד ג'ולארי
קומפני בע"מ

המערער: פלוני

נגד

המשיבים בע"א 2840/20: 1. כפריס אן.די.סי. בע"מ
2. א. שירי יהלומים 2001 בע"מ
3. פלוני
4. פלוני

בקשה לעיון בתיק בית המשפט; תשובת המשיבים בע"א 2840/20 מיום 1.11.2020; תשובת המערער בע"א 2840/20 מיום 2.11.2020; הודעה מעדכנת מטעם המשיבה 1 בע"א 2840/20 מיום 19.11.2020; תגובת מבקשי העיון מיום 22.11.2020 לתשובות הצדדים לבקשת העיון

החלטה

1. הליך משפטי התברר בערכאה הדיונית ולימים גם בערכאת הערעור. צד שלישי להליך מבקש לעיין בו ולהגיש בקשה לעיון בהתאם לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003 (להלן: תקנות העיון). לאיזו ערכאה עליו להגיש את בקשת העיון – לערכאה הדיונית או לערכאת הערעור? זו השאלה המתעוררת במסגרת הבקשה לעיון בהליכים שבכותרת.

2. בפסק-דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (כבוד השופטת ת' נאות-פרי) מיום 19.1.2020 בת"א 67146-06-18 נדונו תביעה ותביעה שכנגד, בין המשיבים בע"א 2840/20 (להלן המשיבים), מן הצד האחד, והמערער בע"א 2840/20, מן הצד השני (להלן: המערער). על פסק-הדין הוגשו שני הערעורים שבכותרת (להלן: ההליכים מושא בקשת העיון). יוער כי בהתאם להחלטתו של בית המשפט קמא מיום 13.12.2018 הוטל חסיון על נתונים שונים הנזכרים בחלק מהמסמכים שהוגשו בתיק בית המשפט קמא, המתייחסים לסודות מסחריים. לצד זאת הובהר באותה החלטה כי אין מקום להורות שכל ההליך יתנהל בדלתיים סגורות. עוד יצוין למען שלמות התמונה כי עם הגשת הערעורים דנן עתרו הצדדים לניהול ההליכים שבכותרת בדלתיים סגורות לשם הגנה על סודות מסחריים. בהחלטתו מיום 13.5.2020 קבע כבוד השופט ע' פוגלמן כי הבקשה תובא להחלטת המותב שידון בערעור וכי בשלב זה יינתן צו ארעי שלפיו הדיון בערעורים שבכותרת יתנהל תחת איסור פרסום ובדלתיים סגורות. יובהר כי בשים לב לכך שהחלטתו זו אינה מתייחסת לסכסוך גופו אלא אך לסוגיה הדיונית הנזכרת לעיל שעניינה בקשת עיון שהוגשה על ידי צדדים חיצוניים להליך, לא ראיתי מקום שלא להתיר את פרסומה.

3. במקביל מתנהל בימים אלה בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו הליך נוסף בין המשיבה 1 בע"א 2840/20 (להלן: כפריס) לבין חברת מרכז מכרות היהלומים בע"מ וחברת אן.די.ג'י. נאשיונל דיאמונדס אנד ג'ולארי קומפני בע"מ, הן המבקשות בבקשה לעיון בתיקי בית המשפט (להלן: ההליך הנוסף ו-מבקשות העיון, בהתאמה). במסגרת ההליכים המקדמיים בהליך הנוסף הגישו מבקשות העיון בקשה לגילוי ועיון במסמכים ובכללם כל המסמכים שהוגשו לבית המשפט קמא בהליכים מושא בקשת העיון. לאחר הגשת בקשת הגילוי והעיון בהליך הנוסף, הסכימה כפריס להעביר לעיון מבקשות העיון כתבי טענות, תצהירים וסיכומים שהוגשו בהליכים מושא בקשת העיון. ברם, כפריס סירבה להעביר למבקשות העיון מסמכים נוספים שהוגשו בהליכים אלה. לנוכח עמדתה זו של כפריס, בקשת הגילוי והעיון לא התייתרה והיא עודנה תלויה ועומדת בפני בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בהליך הנוסף וטרם הוכרעה.

4. בד בבד עם הגשת בקשת הגילוי והעיון בהליך הנוסף, הגישו מבקשות העיון שתי בקשות לעיון בתיקי בית המשפט, מכוח תקנות העיון. בבקשות אלה עותרות מבקשות העיון, למעשה, כי יתאפשר להן לעיין בכל החומרים שהוגשו בהליכים מושא בקשות העיון אשר לא הועברו לעיון על ידי כפריס במסגרת הבקשה לגילוי ועיון

שהוגשה בהליך הנוסף. בקשת עיון אחת הוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה שדן בהליכים מושא הערעורים דנן ובקשת העיון השנייה הוגשה לבית משפט זה במסגרת הערעורים שבכותרת, היא הבקשה המונחת לפניי. המשיבים מתנגדים לבקשה וטענתם המרכזית היא כי בתיקי בית המשפט מצויים מסמכים הכוללים מידע מסחרי סודי אשר אין להעביר לעיון של מבקשות העיון, בשים לב, בין היתר, לכך שמבקשות העיון הן מתחרות עסקיות של כפריס. כמו כן עומדים המשיבים על כך שאין לברר את הסוגיה במסגרת בקשות העיון אלא במסגרת בקשות הגילוי והעיון שהוגשו בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בהליך הנוסף. המערער הותיר מצידו את ההכרעה בבקשה לשיקול דעת בית המשפט.

5. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים איני סבור כי ראוי לברר את בקשת העיון במתכונת בה הוגשה בפני ערכאת הערעור. זאת, בהתחשב בטעמים שיובאו להלן.

זכות העיון בתיקי בית המשפט

6. בפתח הדברים מן הראוי לעמוד על מושכלות יסוד בנוגע לזכות העיון בתיקי בית המשפט כנגזרת של עיקרון פומביות הדיון.

עיקרון פומביות הדיון, המעוגן בסעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה ובסעיף 68(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, הוא "מעמודי התווך של סדר הדין הפיליפי כאזרחי, ואחד האמצעים החשובים ביותר, המכוונים להבטיח ניהול משפט הוגן וחסר פניות" (ע"א 334/81 הגינוזר נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(1) 827, 832 (1982); כן ראו, ע"פ 353/88 וילנר נ' מדינת ישראל פ"ד מה(2) 444, 451-450 (1991)). אכן, "בתי משפט, הפתוחים לקהל והעושים דין בפומבי, הינם תנאי חיוני לתשתיתה הדמוקרטית של מדינת ישראל" (ב"ש 678/82 טייר נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(3) 386, 387 (1982)). עיקרון זה מבטא גם את מימוש זכות הציבור לדעת ולקבל מידע על פעולתן של רשויות ציבוריות (ראו, רע"פ 2783/19 קרא נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (2.1.2020); כן ראו, בש"פ 6988/19 פלוני נ' הוצאת עיתון הארץ, פסקה 24 (26.11.2019) והאסמכתאות שם). זכותו של אדם לעיין בתיק בית המשפט, גם אם איננו בעל דין, נגזרת אפוא מעקרון פומביות הדיון (ראו, ע"א 3976/04 בורנשטיין נ' קבוצת כרמלטון בע"מ (25.10.2014)), ולא בכדי מעוגנת זכות העיון בשיטות משפט רבות בכלל ובמדינות המשפט המקובל בפרט. למעשה, כבר במאה ה-14 הוכרה זכות העיון בדין האנגלי (לסקירת מקורו של הכלל במשפט המקובל ראו, *Notes: The Common Law Right to Inspect and Copy Judicial Records: In Camera or On Camera*, 16 GA. L. REV. 659, 660-666 (1982); D.R.

Jones, *Protecting the Treasure: An Assessment of State Court Rules and Policies for Access to Online Civil Court Records*, 61 *DRAKE. L. REV.* 375, 379 (2013) והיא קיבלה עיגון מפורש גם בפסיקתו של בית המשפט העליון של ארצות הברית (ראו, Nixon v. Warner Communications, 435 U.S. 589, 597 (1978)).

7. בישראל, המסגרת הדיונית להגשמת זכות העיון מצויה בתקנות העיון.

תקנה 4 לתקנות אלה קובעת כדלקמן:

4. (א) כל אדם רשאי לבקש מבית המשפט לעיין בתיק בית משפט (להלן – בקשת עיון), ובלבד שהעיון בו אינו אסור על פי דין.
[..]

(ד) כבואו לשקול בקשת עיון, ייתן בית המשפט את דעתו, בין השאר, לענינו בתיק של המבקש, לענינם של בעלי הדין ושל מי שעלול להיפגע כתוצאה מהעיון, וכן לסבירות הקצאת המשאבים הנדרשת לשם היענות לבקשה.
[..]

(ו) החליט בית המשפט להתיר את העיון, רשאי הוא לקבוע בהחלטתו כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי הדין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים, הגבלת מספר המעיינים ונקיטת אמצעים למניעת זיהוים של בעלי דין או אנשים אחרים; בית המשפט רשאי להגביל את היקף העיון ולהתנותו בתנאים, אם ראה כי הקצאת המשאבים הנדרשת מחייבת זאת...".

תקנה זו מתווה "מסלול תלת-שלבי" לבחינה של בקשת עיון (ראו למשל, ע"א

1651/08 עינת נ' ממונה מע"מ גוש דן, פסקה 5 (27.7.2008)).

בשלב הראשון נבחנת השאלה האם יש איסור בדין לעיון בחומר המבוקש. בהקשר זה נפסק כי צו איסור פרסום אינו מאיין באופן אוטומטי את זכותו של צד שלישי לעיין בתיק (רע"א 8521/09, פסקה 3 (29.11.2012)) וכי איסור פרסום אין משמעו, בהכרח, איסור עיון שלא למטרות פרסום (ראו, בג"ץ 5699/07 יובל יועז, עיתונאי נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 4 (23.4.2009) (להלן: עניין יועז)).

בשלב שני, וככל שאין איסור שבדין לעיון בחומר המבוקש, נשאלת השאלה האם העיון מוצדק הוא, כאשר נקודת המוצא הינה התרת העיון בתיקי בית-משפט אף אם המבקש אינו צד להליך וזאת לנוכח עקרון פומביות (ראו, בג"ץ 9474/00 גל נ' ראש

עיריית חיפה, פ"ד נט(3) 714 (2004); בג"ץ 4405/97 המכללה לחינוך גופני ולספורט נ' שר החינוך והתרבות (25.4.2005); עניין יועז, פסקה 3). בהתאם, נטל ההנמקה המוטל על מבקש העיון הוא קל יחסית (ראו, ע"א 4825/97 גהל נ' פקיד השומה למפעלים גדולים, פ"ד נה(2) 433, 437 (2000); רע"פ 1201/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (20.8.2020)). כך למשל, מקום בו הטעם העומד בבסיס בקשת העיון הינו הליך משפטי אחר אשר יש לו קשר ענייני נטען להליך בו מבוקש העיון, מבקש העיון אינו נדרש ככלל להסביר כיצד העיון יועיל לו להתדיינות המשפטית "האחרת" (השוו, ע"א 7379/06 ג.מ.ח.ל חברה לבניה בע"מ נ' טהוליאן (26.8.2010); בג"ץ 10003/08 מ. לטר בע"מ נ' מדינת ישראל - משרד החקלאות ופיתוח הכפר, פסקה 10 (5.4.2012)). זאת ועוד, בקשת העיון יכולה, על דרך העיקרון, להתייחס באופן גורף לכל המסמכים המצויים בתיק – כתבי בי-דין, פרוטוקולים והחלטות. גם במובן זה נחשבת זכות העיון בישראל כרחבה יחסית, אף בהשוואה למדינות אחרות (לשם ההשוואה, באנגליה נדרש מבקש העיון לנמק באילו מסמכים מדויקים או באיזה סוג של מסמכים מבקש הוא לעיין, ולא ניתן למעשה להגיש בקשת עיון "גורפת"; ראו, CIVIL PROCEDURE – A WHITE BOOK SERVICE, VOL.1 (PARA.5.4C.7 (LONDON, 2019 ED.)).

יחד עם זאת, גם אם נטל ההנמקה הוא קל, כאמור, הרי שזכות העיון אינה מוחלטת. היא כפופה למערך של איזונים שבמסגרתו נלקחים בחשבון זכויות ואינטרסים אחרים הראויים להגנה (בג"ץ 5917/97 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר המשפטים, (8.10.2009) (להלן: עניין האגודה לזכויות האזרח); רע"א 1619/20 רבקה טכנולוגיות בע"מ נ' חברת כימקלים לישראל בע"מ, פסקה 12 (3.5.2020) (להלן: עניין רבקה טכנולוגיות)). לפיכך, כאשר בעלי הדין טוענים לפגיעה באינטרס ממשי הטעון הגנה, כגון טענה לפגיעה בפרטיות או לסוד מסחרי, יש לאזן בין האינטרסים הנוגדים, אך יובהר כי הנטל לשכנע כי אין להתיר את העיון המבוקש רובץ על המתנגד לבקשת העיון ועליו להציג טעם ממשי וכבד משקל המצדיק את שלילת העיון ואף לספק הסבר קונקרטי באשר לפגיעה העלולה להיגרם כתוצאה מחשיפתם של מסמכים ספציפיים, ואין די בהקשר זה בהעלאת טענות כלליות (ראו, עניין האגודה לזכויות האזרח, פסקאות 24-26; בג"ץ 10076/02 רחנבאום נ' נציב שירות בתי הסוהר (22.8.2005); עניין רבקה טכנולוגיות, פסקה 12).

בשלב השלישי, ובהנחה שנקבע בשלב השני כי יש הצדקה עקרונית לאפשר את העיון, נבחנת השאלה כיצד ניתן להגשים את מטרת העיון תוך פגיעה מידתית ככל האפשר בזכויות ובאינטרסים של בעלי הדין שהתנגדו לעיון (ראו לעניין זה תקנה 4(ד) לתקנות העיון לפיה "בבואו לשקול בקשת עיון, ייתן בית המשפט את דעתו, בין השאר,

לענינו בתיק של המבקש, לענינם של בעלי הדין ושל מי שעלול להיפגע כתוצאה מהעיון, וכן לסבירות הקצאת המשאבים הנדרשת לשם היענות לבקשה; כן ראו, בג"ץ 3884/16 פלונית נ' השר לביטחון פנים (26.2.2017); רע"א 6659/20 פלונית נ' פלונית, פסקה 13 (28.10.2020).

הערכאה אליה יש להגיש את בקשת העיון

8. שאלה נפרדת היא לאיזו ערכאה יש להגיש את בקשת העיון, כאשר מדובר בהליך שהתברר לא רק בערכאה הדיונית אלא גם בערכאת הערעור (ולעתים ביותר מערכאת ערעור אחת) – האם לערכאה הדיונית או שמא לערכאת הערעור?

תקנות העיון אינן נותנות מענה מפורש לשאלה זו.

כך, על-פי לשון התקנות, יש להגיש בקשה לעיון לבית המשפט שבו התברר ההליך שהעיון בו מבוקש. תקנה 4(א) לתקנות העיון קובעת בהקשר זה כי "כל אדם רשאי לבקש מבית המשפט לעיין בתיק בית משפט". בתקנה 1 מוגדר המונח "תיק בית משפט" כדלקמן – "תיק בית משפט, לרבות כל המסמכים והמוצגים שבו, הנמצא בבית המשפט שבו מתבקש העיון או בארכיבו". תקנה 4(ב) לתקנות העיון מוסיפה וקובעת כי "בקשת עיון תוגש לשופט או רשם שהתיק נדון לפניו, ובאין אפשרות כאמור, לשופט או רשם שיקבע נשיא בית המשפט" [ההדגשות שלי – ר' ג']. מהוראות אלה למדים אנו כי לא ניתן להגיש בקשת עיון בבית משפט מסוים שהתיק לא נדון לפניו כלל (ראו, רע"א 7440/14 חברת דואר ישראל בע"מ נ' לבנשטיין, פסקה 6 (23.11.2014)). עם זאת תקנות העיון לא נותנות מענה לשאלה לאיזו ערכאה יש לפנות בבקשת העיון כאשר שתי ערכאות או יותר דנו באותו התיק – הן הערכאה המבררת הן ערכאת הערעור (ולעתים ערכאות הערעור).

9. דעתי היא כי יש להגיש בקשות לעיון מכוח תקנות העיון לערכאה שבה הוגשו לראשונה כתבי הטענות והמסמכים מושא הבקשה. כך, אם מבקש העיון מעוניין לעיין בכתבי הטענות והמוצגים שהוגשו לראשונה בערכאה הדיונית, כמו גם בפרוטוקול הדיון באותה ערכאה, עליו להגיש את בקשת העיון לערכאה הדיונית; ואם מבוקש לעיין בכתבי הטענות שהוגשו לערכאת הערעור, בפרוטוקול הדיון שהתקיים בערכאת הערעור או בראיות חדשות שהוגשו לראשונה לערכאת הערעור עליו להגיש את הבקשה לערכאת הערעור. לא נעלם מעיניי שבערכאת הערעור רשאים הצדדים להגיש בערעורים אזרחיים ומינהליים תיק מוצגים הכולל מסמכים שהוצגו לפני בית המשפט בערכאות קודמות

(ראו, תקנה 437(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי); כן ראו תקנה 444 לתקנות אלה הקובעת כי "בשעת הדיון בערעור לא יהיה בעל דין רשאי להסתמך על מוצג שלא נכלל בתיק המוצגים של בעל דין, אלא ברשות בית המשפט שתינתן מטעמים מיוחדים שיירשמו"; בעניין זה ראו גם, תקנה 144 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, אשר טרם נכנסו לתוקף; יוער כי בדין הפלילי קובעת תקנה 34 לתקנות סדר הדין הפלילי, התשל"ד-1974, כי לאחר הגשת הודעת ערעור "יעביר בית המשפט שנתן את פסק הדין שמערערים עליו את תיק המשפט לבית המשפט שלערעור"). ברם, גם אם ניתן לראות במסמכים שונים שהוגשו בערכאות קודמות כמסמכים שהוגשו פעם נוספת לערכאת הערעור, הרי שיש ליתן משקל בהקשר זה, בכל הנוגע לבחינת בקשות העיון, לכך שאותם מסמכים הוגשו לראשונה בפני הערכאה הדיונית ולא בפני ערכאת הערעור.

10. כלל זה – שלפיו יש להגיש בקשת עיון לערכאה שבה הוגשו לראשונה המסמכים מושא הבקשה – משקף למעשה את הפרקטיקה הקיימת (ראו למשל, ע"פ 22/52 אבוטבול נ' היועץ המשפטי לממשלה (23.3.2010) (דחיית בקשות עיון שהוגשו ביחס לתיקים שאינם תיקים של בית המשפט העליון); ע"פ 5612/92 צ'רניק נ' בארי (7.4.2019) (מחיקת בקשה שהוגשה לבית המשפט העליון לעיון בפסק-דין שניתן בבית המשפט המחוזי); דנ"מ 6673/12 עטרת בנות ירושלים נ' משרד הפנים (28.10.2020) (הפניית מבקש העיון לבית המשפט לענינים מינהליים לצורך עיון בתיק בית המשפט קמא)), והוא מבוסס על שני שיקולים מרכזיים ושלובים זה בזה, כמפורט להלן:

(א) שיקולי מהות – עניינם של שיקולים אלה הינו בטיב טענותיהם של בעלי הדין המתנגדים למתן היתר עיון. לעתים רבות טוענים בעלי דין המתנגדים לעיון המבוקש כי מתן היתר עיון יפגע בסודות מסחריים או בזכות לפרטיות. לעתים אף נטען כי אין לאפשר את העיון משום שהתיק התברר בערכאה הדיונית באיסור פרסום. ההכרעה בטענות אלה מחייבת לא אחת עריכת איזון, עדין לעתים, בין זכות העיון לזכויות מתחרות, ולעתים איזון זה מוביל למתן היתר לעיין בתיק תוך הטלת מגבלות על היקף העיון, כגון השחרת פרטים והשמטת מסמכים (וראו לעניין זה תקנה 4(ו) לתקנות העיון המאפשרת לבית המשפט לקבוע "כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי הדין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים, הגבלת מספר המעיינים ונקיטת אמצעים למניעת זיהוים של בעלי דין או אנשים אחרים..."). דומה כי בדרך כלל קיים יתרון לערכאה הדיונית בעריכתו של איזון זה, מקום בו היא זו שהטילה את איסור הפרסום או את החיסיון על חלק מהמסמכים שהוגשו לה,

וכאשר היא זו שבחנה את הסוגיות הנוגעות לפרטיותם של בעלי הדין או לסודיותם של חלק מהמסמכים שהוצגו לפניה לרבות בשל סודות מסחריים. ואכן, גם בעבר מצא בית משפט זה לבחון בקשות עיון אשר הועלו כנגדן טענה לסודות מסחריים, רק ביחס למסמכים שהוגשו לערכאת הערעור, כגון כתב הערעור, סיכומי הצדדים בערעור, ובקשות בכתב ותשובות להן שהוגשו בערכאת הערעור, וזאת מבלי שניתן היתר לעיין במסמכים שהוגשו לראשונה לערכאה הדיונית שלגביהם נטען, בין היתר, לסודות מסחריים (ראו למשל, רע"א 3698/11 אור נ' ש.א.מ.ג.ר. שירותי אכיפה בע"מ, פסקאות 8-9 (27.12.2016)).

(ב) קידום יעילות דיונית – שיקולים אלה עניינם בשאלה באיזו ערכאה ניתן יהיה לדון בבקשת העיון באופן יעיל יותר. מטבע הדברים, הערכאה הדיונית אשר דנה בראיות שהוגשו לה ובחנה את המסמכים, וקבעה את ממצאיה העובדתיים על בסיס כל חומר הראיות שהוצג בפניה, בקיאה היטב בחומר הראיות שהוגש ידי הצדדים לערכאה הדיונית ועל כן לעתים רבות יהא זה יעיל יותר כי היא זו שתדון בבקשה לעיין באותם מסמכים אשר הוגשו לה. חשוב לציין כי בהתאם לתקנה 4(ד) לתקנות העיון, נדרש בית המשפט בבואו לשקול בקשת עיון ליתן דעתו, בין היתר, גם "לסבירות הקצאת המשאבים הנדרשת לשם היענות לבקשה", ובמקרים רבים המשאבים הנדרשים לשם בחינת בקשת העיון בערכאה הדיונית, המכירה היטב את החומרים מושא הבקשה שכן אלה הוגשו אליה (ולו לראשונה), הינם שונים משמעותית בהיקפם מן המשאבים הנדרשים לשם בחינת בקשה דומה על-ידי ערכאת הערעור. בהקשר זה יש ליתן את הדעת גם לטיבו ומהותו של ההליך הערעורי ושלב הטיפול בו. כך, דומה כי בדרך כלל יהיה זה יעיל יותר שהערכאה הדיונית תדון בבקשת העיון בשלב בו ערכאת הערעור טרם ביררה את הערעור לגופו או כאשר תיק הערכאה הדיונית עדיין לא הובא בפני ערכאת הערעור או הובא בפניה בחלקו (ראו והשוו, ע"א 8119/14 פלונית נ' פלוני (5.7.2015); באותו מקרה נקבע כי מוטב שהחלטה בבקשת העיון תינתן על ידי בית המשפט המחוזי; כן ראו ע"א 8980/12 מאק נ' מדינת ישראל, פסקה 2 (4.9.2016) שם צוין כי "התיק המצוי לפניי הינו תיק הערעור ולא התיק אשר התנהל בבית המשפט המחוזי" וההכרעה בבקשת העיון הוגבלה לתיק הערעור בלבד). הוא הדין כאשר ההליך בערכאת הערעור הסתיים בהכרעה קצרה שאינה מלווה בהנמקה ממשית, לדוגמה, אם ערכאת הערעור דחתה בקשת רשות ערעור ב"גלגול שלישי" – דהיינו לאחר שתי ערכאות – ומצאה לכלול בהכרעתה רק את קביעתה בדבר דחיית בקשת רשות הערעור, בהתאם להוראת תקנה 407 לתקנות סדר הדין האזרחי; או כאשר ערכאת הערעור דחתה ערעור בזכות ומצאה לכלול בפסק-דינה רק את קביעתה בדבר דחיית הערעור, בהתאם לתקנה 460(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי;

או כאשר ניתן פסק-דין לא מנומק המעגן הסכמה של הצדדים למחיקת או דחיית ההליך.

11. שיקולים אלה – אשר במובן מסוים מתמזגים ושלובים זה בזה – מצדיקים אפוא כאמור לקבוע כי ככלל יש להגיש בקשת עיון לערכאה שאליה הוגשו לראשונה המסמכים מושא הבקשה. אין לכחד כי כלל זה עשוי להתפרש על פני הדברים ככזה שאינו משרת שיקולי יעילות ואשר אינו מביא על פני הדברים לחיסכון בזמן שיפוטי. זאת, משום שצד המעוניין לעיין בכל החומר שהוגש בהליך מסוים או לכל אורך שלביו, או בכל הפרוטוקולים וההחלטות שניתנו בו (אם לא פורסמו) יידרש מעתה להגיש שתי בקשות עיון (או יותר) תחת הגשת בקשת עיון אחת. ואולם, בחינה מעמיקה יותר של הדברים מובילה אל המסקנה כי חרף "כפל הבקשות", במרבית המקרים תטופלנה כל אחת מהבקשות באופן יעיל יותר, בהשוואה למצב דברים בו מוגשת בקשה אחת לערכאה אחת המתייחסת למסמכים שהוגשו בכל הערכאות. זאת, משום שכל אחת מהערכאות שאליה תוגש בקשה כאמור הנוגעת למסמכים הרלוונטיים במישרין לערכאה זו, בקיאה כאמור היטב במסמכים אלה, ויש להניח, על כן, כי תינתן הכרעה מהירה יותר בכל אחת מבקשות העיון (ולא למותר לציין כי על הכרעתה של הערכאה הדיונית בבקשת העיון ניתן להגיש הליך ערעורי עצמאי; לדרך ההשגה על החלטה כגון דא כבקשת רשות ערעור, ראו רע"א 7574/19 סמרה נ' מגדל אחזקות נדל"ן בע"מ, פסקאות 8-9 (13.1.2020)).

12. אבהיר כי אינני שולל את האפשרות כי ייתכנו מצבים חריגים ויוצאי דופן שבהם תקום בכל זאת הצדקה להגשת בקשת עיון אחת, המתייחסת לכלל החומרים שהוגשו בהליך בכל הערכאות שבהן התברר. לעניין זה יש ליתן משקל רב למימד הזמן, ודומה למשל כי בהליך "ותיק" שהטיפול בו הסתיים לפני שנים רבות, ספק אם הערכאה הדיונית אשר דנה בהליך הינה בעלת יתרון על פני ערכאת הערעור בכל הנוגע לבירור הבקשה. ואכן מדי שנה מוגשות לבית משפט זה בקשות רבות לעיון בתיקים שבירורם הסתיים לפני עשרות שנים, והבקשות מתבררות לגופן בבית משפט זה, אף שלעתים מתייחסות הן גם לתיק המוצגים שהוגש בערכאה הדיונית. הוא הדין במקרים שבהם ההליך הערעורי החל להתברר לגופו בערכאת הערעור, אך הדיון טרם הסתיים. לדוגמה, אם נשמעה השלמת טיעון על-פה בפני הרכב שופטי הערעור, אך טרם ניתן פסק-דין. במקרים מסוג זה עשויה לקום הצדקה להגשת בקשת עיון לערכאת הערעור, גם אם זו מתייחסת לחומרים שהוגשו בערכאה הדיונית (אך יובהר כי אין באמור כדי למנוע מערכאת הערעור להורות למבקש להגיש את הבקשה לערכאה הדיונית).

13. מכל מקום, בכפוף למקרים חריגים כגון דא, הכלל הוא יש להגיש לערכאה הדיונית בקשה לעיון במסמכים שהוגשו לה או בפרוטוקולים שהתנהלו בה ובהחלטות השיפוטיות שניתנו על ידה. אבהיר, למען הסר ספק, כי בהליכים המתבררים בפני בית משפט זה כערכאה ראשונה, כגון עתירות לבג"ץ, הכללים האמורים אינם חלים והערכאה שאליה ניתן להגיש את הבקשה היא לבית משפט זה (אלא אם העתירה הוגשה לבית משפט זה כנגד החלטות שיפוטיות של ערכאות אחרות, כגון בתי הדין לעבודה או בתי הדין הרבניים, ואז נראה כי בקשות לעיון בתיקים שהתנהלו בפניהן צריכות להיות מוגשות אליהן; ראו בג"ץ 9780/17 טבק נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים (10.3.2019) שם נקבע כי אין לברר בקשה שהוגשה לבית המשפט הגבוה לצדק לעיון בתיקים שהתנהלו בבית הדין הרבני, המוסמך לדון בבקשות לעיון מכוח הוראות דין ספציפיות שנקבעו במערכת השיפוט הרבנית).

מן הכלל אל הפרט

14. סבורני כי עסקינן במקרה מובהק בו היה על מבקשות העיון להגיש את בקשת העיון לערכאה הדיונית ולא (גם) לבית משפט זה.

ראשית, מבחינת שיקולי היעילות, יש לזכור כי בבית המשפט המחוזי התנהל עד כה הליך מורכב בו נשמעו ראיות הצדדים וניתנה הכרעה מנומקת ומפורטת. על מנת לסבר את האוזן, בהליך שהתנהל בפני בית המשפט קמא הוגשו, לטענת המשיבים, עשרות רבות של בקשות בכתב ותיק המוצגים שהוגש לבית משפט זה מחזיק לא פחות מ-1,900 עמודים של מסמכים שהוגשו לבית המשפט קמא. לעומת זאת, בבית משפט זה הערעורים טרם התבררו לגופם, הם מצויים בשלב מקדמי יחסית וטרם הובאו בפני המותב שידון בהם. בנסיבות אלה נראה כי הבקשה תטופל ביתר יעילות בפני הערכאה הדיונית המכירה טוב יותר, בשלב דיוני זה, את המסמכים שהוגשו לה.

שנית, ומבחינת שיקולי המהות, עסקינן במקרה בו הוטל על ידי בית המשפט המחוזי חסיון על חלק מהמסמכים מחמת סודות מסחריים נטענים. פסק-הדין עצמו אף ניתן בסופו של דבר בדלתיים סגורות ולא פורסם. טענות המשיבים לפגיעה בסודות מסחריים ככל שיינתן היתר העיון המבוקש מחייבות אפוא לבחון האם חשיפת המסמכים במלואם או בחלקם מתיישבת עם החלטתו של בית המשפט קמא לחסות חלק מהמסמכים שהוגשו בהליך, ונראה כי בשים לב לשיקולים שנמנו לעיל מוטב כי בחינה זו תיערך על ידי בית המשפט המחוזי ולא על ידי בית משפט זה בשבתו כערכאת ערעור.

15. אשר על כן דומה כי אין מקום לברר בפני בית משפט זה את בקשת העיון ככל שזו מתייחסת למסמכים שהוגשו בערכאה הדיונית, ומסקנה זו מקבלת משנה תוקף בשים לב לכך שמבקשות העיון כבר הגישו כאמור בד בבד עם בקשה זו בקשת עיון "מקבילה" בהליך שהתברר בבית המשפט המחוזי. להשלמת התמונה יצוין כי ביום 16.11.2020 ניתנה על-ידי בית המשפט קמא החלטה בבקשת העיון "המקבילה", שלפיה אין להיעתר לבקשה בשלב זה ובמתכונת שבה הוגשה ויש להמתין תחילה להכרעתו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בבקשת הגילוי והעיון שהוגשה בהליך הנוסף (ולמען הסר ספק יובהר כי אין לראות בהחלטתי זו משום הבעת עמדה באשר לבקשת העיון "המקבילה" שהוגשה לבית המשפט המחוזי).

הבקשה נדחית אפוא. בנסיבות העניין לא ייעשה צו להוצאות.

החלטה זו תתויק בתיקי השופטים.

ניתנה היום, י"ג בכסלו התשפ"א (29.11.2020).

רון גולדשטיין, שופט

ר ש ם